Robert ČAPEK

Štěpánka CIMLOVÁ

ABY ŠKOLA DÁVALA SMYSL

Průvodce pro žáky, studenty, rodiče a dobré učitele

edika.

Aby škola dávala smysl

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

edika.

Štěpánka Cimlová, Robert Čapek
Aby škola dávala smysl – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Pokračování úspěšného průvodce
Aby škola neškodila

ABY ŠKOLA DÁVALA SMYSL

**Jak zahodit staré,
nefunkční vzorce myšlení
a čím je nahradit,
aby škola dala a dávala smysl všem,
kterým ho dát a dávat má.**

Pro žáky, studenty, rodiče, dobré učitele a všechny,
kteří přemýšlí o vzdělávání.

edika.

Zdroje fotografií a ilustrací:

- Archivy autorů, závěrečné práce kurzu Líný učitel, Učíme se venku
- Grafy na str. 7: Seznam.cz, 2021; Denik.cz, 2026
- Str. 47, 98–100, 118, 120, 160, 169, 178, 188, 192, 234: ChatGPT Glibatree Art Designer
- Obrázek str. 11 – čisté AI
- Str. 15: didaktikon.cz
- Str. 151–158: clickamericana.com, gradelink.com, fineartamerica.com

Štěpánka Cimlová, Robert Čapek
Aby škola dávala smysl

Vydalo nakladatelství Edika v Brně roku 2026
ve společnosti Albatros Media a.s. se sídlem 5. května 22, Praha 4
Číslo publikace 47 862.

Jazyková korektura: Petra Láníčková, Leona Tomšů
Odpovědná redaktorka: Eva Mrázková
Technický redaktor: Jiří Matoušek
1. vydání

© Štěpánka Cimlová, 2026
© Robert Čapek, 2026
ISBN tištěné verze 978-80-266-2195-9
ISBN e-knihy 978-80-266-2199-7 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

www.edika.cz
e-shop: www.albatrosmedia.cz
info@albatrosmedia.cz

Vytěžování textu či dat z této publikace ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU je zakázáno.
Cena uvedená výrobcem představuje nezávaznou doporučenou spotřebitelskou cenu.

edika.

OBSAH

Štěpánka: Kde jsme byli a kde jsme teď? 6
Robert: Školství se potápí, učme se plavat 8

Deset největších omylů o škole, kterých se dopouštějí rodiče **10**
1. Pořádná škola je ta, kde děti hlavně sedí v lavici a poslouchají 12
2. Když se nejede na exkurzi a nechodí se ven, učí se víc 13
3. Dobrá škola je ta, kde děti dostávají hodně známek 16
4. Dítě se má doma připravovat hlavně proto, aby byla paní učitelka spokojená 19
5. Bez domácího šprtání to nejde 19
6. Spravedlivá škola je ta, která měří všem stejně 21
7. Dobrý učitel musí být hlavně přísný. 23
8. Když je učení zábavné, asi není dost poctivé 24
9. Dobrá škola je ta, kde se probere co nejvíc látky 25
10. Škola má dítě hlavně připravit na další školu 27

Čtyři největší omyly o škole, kterých se dopouštějí žáci **30**
1. Učitel má vždy pravdu „Mám pravdu, protože jsem učitel." 34
2. Dneska jsme se neučili! 39
3. Správná odpověď je ta, kterou chce slyšet učitel 42
4. Naučit se znamená pamatovat si 47

Trendující školní pojmy a jejich skutečné významy **55**
Odolnost. 60
Adhd 64
Ticho a kázeň 68
Udržitelnost 72
Za nás... 73
Škola, která dává smysl: ZŠ a MŠ Na Beránku *74*
ROBERT: Inkluze po česku 81

Co dnešní děti umí (a starší generace často ne) **86**
1. Pohyb ve veřejném prostoru 87
2. Tolerance k jinakosti 87
3. Schopnost prezentovat a mluvit 88
4. Samostatnost a plánování 89
5. Práce s vlastní nedokonalostí a chybou 89
Štěpánka: o posedlosti správností 90
6. Mediální gramotnost 94
7. Práce s emocemi 94
8. Nezájem o soupeření 95
Proč máme problém tohle všechno vidět? 96
Příběhy z české školy: když žáci začnou bránit svou školu 98
Rychlokurz sociální psychologie **101**
Příběhy z české školy: záchranný kruh 118

Rychlokurz pedagogické psychologie **121**
Příběhy z české školy: Záchranný kruh 118

Když výuka dává smysl **133**
Badatelská výuka 133
Lokálně orientovaná výuka 136
Venkovní výuka 137
Škola, která dává smysl: Lesní škola Sýkorka 138

Škola otevřená rodičům **146**
Škola, která dává smysl: Talent Vyškov 148

Když výuka nedává smysl **151**
Frontální výuka 151
Řízená diskuze 154
Zkoušení před tabulí 155
Písemková mánie 156
Příběhy z české školy: Změna má smysl 157

Absolutní antipedagogické pomatenosti **160**
Nesmrtelný herbartismus 160
Příběh z indické školy: Munseling school, Himáčalpradéš 162
Příběhy z české školy: Jak Jirka našel štěstí jinde 171
Explicitní výuka 174
Souboj pedagogických pokémonů 179
Škola jako místo zločinu 185
Jmenuji se igor hnízdo 187
Muž ve škole 189
Škola, která dává smysl: Svobodná škola Košice 193

Manuál respektující komunikace **195**
Univerzální prevence problémů 196
Řešení vybraných situací 206
Příběhy z české školy: Boj o Itálii 218

Učitelské platy **220**
Nárokové a nenárokové složky platu 222
Řešení? 230
Svobodný přístup k informacím 230
Práce, která dává smysl 232
ROBERT: Akademici hladem netrpí 233

Jak by měly vypadat přijímačky a maturity **236**
Zamořené přijímačky 237
Jak na přijímačky správně? 240
A co maturita? 241
Finance 244
ROBERT: Tečka na závěr 246

Kde jsme byli a kde jsme teď?

Ve chvíli, kdy píšu tento text, vstupujeme do šestého roku mého působení na sociálních sítích a druhého roku od vydání předchozí knížky ***Aby škola neškodila***. Proběhly další mediální kauzy i nějaké ty soudy, naskákaly další miliony zhlédnutí, vedly se desítky rozhovorů v médiích… A to vše více méně pořád dokola o tom, že když na tebe řve učitelka, tak to fakt není normální, a když ti zabaví mobil, tak ti ho fakt krade a ne, ani to není normální. Ano, konzultujeme to všechno s právníky. A vůbec, do školy ten toaleťák prostě nekupujte nebo tam za chvíli budete kupovat i křídy, židle a dlaždičky. A ano, opravdu si za tím stojím. Dokonce na vás teď všechny ty nehorázné myšlenky vyskakují nejen z veřejnoprávní televize, ale i z knihy. A co je psáno, to je dáno, takže na shledanou.

Zkrátka se po nějakou už celkem ne úplně zanedbatelnou dobu šířilo povědomí. Slova byla vyřčena, lidé reagovali. Změnilo se ale reálně něco? Nacházíme školství ve stavu zalitém sluncem nebo snad v ještě větších troskách? Pobíhají všude štěňátka a mňoukátka nebo hodují hyeny?

Pokud se pohybujete v realitě českého školství a vesmír se na vás zrovna neusmál v podobě kvalitní spádové školy, velmi pravděpodobně jste narazili na něco doslova šíleného. Takže možná nebudete věřit tomu, co se za chvíli dočtete, ale já musím říct, že vidím určité změny. Něco se někam pohnulo. Otázka je co, kam a o kolik.

Když jsem před pěti lety veřejně ostře zkritizovala některý z výše zmíněných toxických školních jevů, přišla od lidí ve školství jednoznačně ostrá odpověď: „Nebezpečná ženština, neví, co mluví, je vůbec učitelka? Zakažte jí to někdo." Šlo samozřejmě o lidi, kteří se těch toxicit dopouštěli. Ostatní mlčeli, nebo možná ne, nicméně jejich hlas se ke mně nedostal. Následovalo druhé kolo obviňování, že zmíněné učitele zneuctívám, dehonestuji a ohrožuji, a jestli to takto půjde dál, tak jim školství znechutím a oni odejdou. Na to jsem odpověděla, že to je skvělé,

protože přesně o to mi jde. I tato má drzost se však brzy okoukala a hlasy jako by utichly. Částečně proto, že se začali ozývat další lidé, ze školství i mimo něj, kteří si problematiku nastudovali a zjistili, že mám pravdu. A jak plynuly měsíce, stalo se něco zajímavého. Pokud dnes vidím učitele nesouhlasit, už to není ve smyslu: „To, čemu tu všichni tleskáte, jsou názory této pomýlené paní, které vydává za univerzální pravdu, ačkoliv není žádná odbornice, o praxi nic neví a každý skutečný učitel i JÁ by vám potvrdil, že praxe je někde úplně jinde". Vídám spíš: „To, čemu tu všichni tleskáte, nejsou žádné revoluční myšlenky, to jsou staré známé pedagogické pravdy, které každý učitel zná, a které i JÁ samozřejmě dávno praktikuji." Takže se směju a říkám si, kde je pravda? Jsou to tedy moje smyšlenky nebo staré známé pravdy? Samozřejmě ani jedno. Spíš jenom přestalo být módní nebo tolerované se veřejně chlubit tím, že dotyčný učí blbě. Teď je moderní říkat, že učí samozřejmě moderně...

Stále se však najde nějaké to ALE. „Já samozřejmě učím aktivizačně, ALE..." Rodiče nespolupracují, děti tráví moc času na mobilech, veřejnost učitelům nepřeje, politická situace je šílená, zkrátka spousta problémů, spousta překážek, které evidentně brání učiteli přijít před třídu a nechovat se jako úplný idiot. Nicméně co už naděláme, život je krátký a radujme se z maličkostí. Alespoň už konečně po 20 letech od kurikulární reformy začalo být v učitelských kruzích moderní říkat, že samozřejmě učíme dle kurikula a ne, že proti němu bojujeme, protože se podle něj učit nedá a všichni, co o něm mluví, co ho napsali a co ho obhajují, jsou pitomci. Jako malý důkaz, že kormidlo je pootočené, se podívejte například na tyto dvě ankety u náhodných článků o školství.

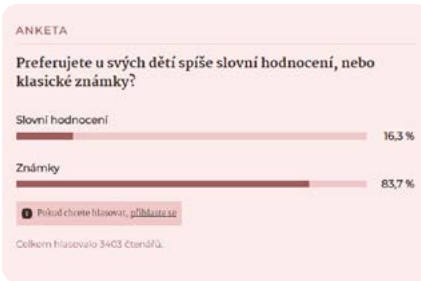

Rok 2021

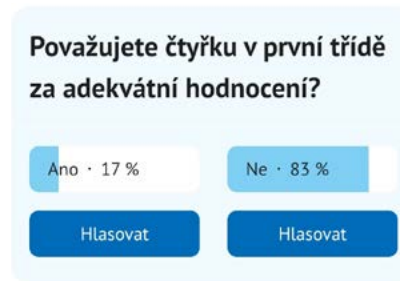

Rok 2026

Čistě statisticky samozřejmě nevypovídají o ničem, přesto si nemůžu pomoct, cítím z nich jiný „vibe“. Známky lidé i dnes většinou podporují, protože si pořád tak trochu nedovedou představit, čím je nahradit, ale špatné známky, zejména u malých dětí, už jednoznačně nejsou OK. A to jenom pár let zpátky určitě nebyl většinový názor, „motivační pětka“ byla v lidech silně zakořeněná.

Štěpánka

ROBERT ČAPEK
LÍNÝ UČITEL

Školství se potápí, učme se plavat

Naše školství už roky není v dobré kondici. Nejvyšší kontrolní úřad v lednu 2026 konstatoval, že MŠMT v letech 2016 až 2023 vynaložilo více než půl miliardy korun na projekty, které měly zlepšit kvalitu vzdělávání, ale skutečný výsledek tomu neodpovídá. Formálně byly projekty dokončeny, administrativně se zřejmě všechno vykázalo, indikátory se odškrtaly, ale v klíčových oblastech, jako je matematika, čtení a přírodověda, žáci nestagnovali jen na místě, nýbrž se v některých ohledech dokonce zhoršovali. To je přesně ten český vzdělávací absurdistán: stát vyrobí metodiky, weby, koncepce, rámce, portály, podpory a podpory podpor, všude nalepí loga, všechno formálně uzavře jako splněné, ale do běžné výuky se dostane jen slabý odvar – pokud vůbec něco. Projektový formalismus je jedna z největších nemocí českého školství. Některé výstupy těchto projektů měly podle NKÚ jen několik stovek uživatelů, přestože škol jsou v Česku tisíce. To samo

o sobě ukazuje, jak obrovská je propast mezi projektovým světem ministerstva a skutečnou školní praxí. Jestliže se za veřejné peníze vytvoří materiály, které téměř nikdo nepoužívá, nejde o podporu škol, ale o drahou administrativní kulisu. Peníze pak nejsou investicí do vzdělávání, nýbrž nákladem na udržování systému, který umí produkovat výstupy, ale neumí měnit výuku.

Škola nepotřebuje další papírový ohňostroj systémových projektů. Potřebuje kvalitní metodickou oporu, která není jen uložená někde na webu. Potřebuje podporu učitelů, která se dostane až do jejich každodenní práce. Potřebuje lidi, kteří rozumějí výuce, nikoli jen projektovým žádostem, prezenčním listinám a povinné publicitě. Stačí se podívat na konkrétní příklady z praxe. Národní pedagogický institut nesmyslně platil influencerky, které pak veřejně šířily nepravdy, místo aby odborná instituce chránila kvalitu pedagogické debaty. Nebo rozeslal hromadný e-mail s výzvou „Vyberte si ze stovek příkladů, jak vyučovat podle nového RVP ZV", aby učitelé následně zjistili, že jde o habaďůru a že web je plný zastaralého smetí. To není systémová podpora. To je marketingová fasáda, pod kterou chybí skutečný obsah. V civilizované zemi by za takovou masivní zpronevěru veřejných peněz padaly hlavy. U nás se ale jede dál. Projekty pokračují, miliardy se točí, formuláře se plní, konference se pořádají, weby se spouštějí, loga se lepí. A česká škola má pořád čekat, že tentokrát už z toho snad něco doputuje i do výuky. Ale to by čekala marně.

Musíme jít tedy cestou individuálního, osobního rozvoje. **Každý učitel, který se sebevzdělává, každý rodič, který podpoří dobrou výuku na své škole nebo kritizuje tu bídnou, každý žák, který se ozve na podporu svých práv na dobré vzdělávání, dávají našemu školství smysl.** Právě takové má podpořit tato kniha.

DESET NEJVĚTŠÍCH OMYLŮ O ŠKOLE, KTERÝCH SE DOPOUŠTĚJÍ RODIČE

Jsou lidé, ve školství i mimo něj, kteří se chtějí změnit. Jsou ochotni na sobě pracovat i skutečně pracují, chtějí se naučit respektujícím formám komunikace, lepším pedagogickým metodám, jsou motivováni být lepšími učiteli, rodiči i lidmi. Už první krok, zahodit staré a nefunkční, není jednoduchý. Pak přijde druhý krok, a to je zaplnění prázdnoty. Když víme, jak se nechovat, jak se tedy chovat? Když víme, co neříkat, co říkat místo toho? Jak najednou sdělit žákům, co mají dělat, aby to neznělo jako příkaz? Jak je motivovat pozitivně, když nechceme rozdávat špatné známky?

V ten moment přichází do hry tato kniha, nicméně, než se pustíme do rad, návodů a sdílení praxe, opět se nevyhneme vyvracení mýtů, protože to dobré nikdy neexistuje ve vakuu, nevzniklo samo o sobě. Dobré se rodilo, krystalizovalo, cizelovalo, často metodou pokus-omyl. Nemáme genetickou paměť, abychom si všechny omyly našich předků pamatovali a poučili se z nich. Kdybychom

viděli mamuta, možná by nás lákal k pohlazení. Jak je chlupatý a nemotorný! Nemáme zkušenost našich předků, kteří dobře věděli, že i zdánlivě huňatý a nemotorný obr může člověka během vteřiny rozdrtit. Naštěstí máme písmo, a tak si o tom můžeme přečíst, a kdybychom mamuta náhodou potkali, budeme někteří snad opatrnější.

Problém je, že občas někdo pomýlený nebo s nějakým nehezkým úmyslem nebo obojí přijde s tím, že hladit mamuta je dobrý nápad. Nebo si někdo vykonstruuje báchorku, že mamuty hladí a skvěle mu to funguje. Nebo se začne vysmívat mladé generaci, že se bojí mamuta, zatímco on, když byl malý, na mamutech běžně jezdíval rodeo. Fakt nicméně zůstává ten, že dnes víme, že když se pokusíte pohladit mamuta, zadupe vás do země. Bez ohledu na to, že je chlupatý a že je to na první pohled mírumilovné zvíře připomínající slona, který přece, jak známo, přináší štěstí. Je tedy extrémně důležité i v dnešní době a při dnešní osvětě upozorňovat nejen na mamuta, ale i na všechny argumenty, které mohou mít lidé, kteří vás budou lákat k jeho pohlazení. Nelze mluvit o krásách učitelského povolání a kvalitní pedagogiky, aniž bychom se jedinkrát nezmínili o pastech pedagogiky toxické.

Nejen dobrý úmysl stačí k vykonávání učitelského řemesla, koneckonců i k dobré výchově. Je to o znalostech a neustálé vědomé a sebevědomé práci na sobě, neustálém váhání na rozcestích – mám udělat tohle nebo tohle? Ale víte co, vždy, když se postavíte na to pomyslné rozcestí, kdy vám vaši žáci nebo děti začnou skákat po hlavě a vy začnete pokukovat po temné straně síly, vždy když vás tato nebo naše předchozí kniha zahltí… Myslete na to, že kromě možnosti A nebo B je tu vždy ještě možnost C. Nedělat nic. Zaujmout klidovou polohu, nahodit tempo lenochoda a počkat, co se vyvine. Však i lenochod žije, a úspěšně. Jenom jinou rychlostí. A vždy je lepší jít správně, i když rychlostí lenochoda, než podlehnout některému z následujících bludů.

1. Pořádná škola je ta, kde děti hlavně sedí v lavici a poslouchají

Tohle je jeden z nejhlubších a nejodolnějších omylů. Mnozí rodiče si stále spojují skutečné učení s obrazem dítěte, které sedí tiše v lavici, dívá se dopředu, mlčí, píše a poslouchá výklad. Jakmile se ve třídě více diskutuje, děti se pohybují, pracují ve dvojicích nebo skupinách, přesouvají se k pomůckám, tvoří, zkoumají nebo provádí nějakou aktivitu mimo lavici, vzniká u části rodičů neklid. Připadá jim, že se tam děje něco příliš volného, měkkého nebo dokonce chaotického. Jenže právě zde se často ukazuje, jak silně si dospělí v sobě nesou školu své vlastní minulosti.

Dítě se přitom nemusí učit nejlépe tehdy, když sedí bez hnutí. Může sedět tiše a být duševně úplně mimo. Může působit ukázněně, ale ve skutečnosti jen čekat, až hodina skončí. A naopak může být v pohybu, něco stavět, porovnávat, hledat, mluvit s druhými, řešit problém, a právě tehdy se učit velmi intenzivně. Vnější klid není důkazem vnitřního myšlení. To, že třída působí živě, neznamená, že je nekvalitní. Někdy je to právě naopak: teprve když děti něco skutečně dělají, začíná být vzdělávání živé.

Rodiče, kteří byli vedeni ke školní poslušnosti, si často nevšimli, jak snadno si škola plete kázeň s učením. Jenže smyslem školy přece není vyrobit co největší počet nehybných dětí. Smyslem je probudit myšlení, porozumění a činnost. A k tomu někdy vede klidné soustředění, jindy rozhovor, jindy společná práce, jindy pohyb, jindy experiment. Škola nemá být muzeem lavic, ale místem, kde se něco odehrává v hlavách dětí.

2. KDYŽ SE NEJEDE NA EXKURZI A NECHODÍ SE VEN, UČÍ SE VÍC

Někteří rodiče považují exkurze, výjezdy, terénní vyučování nebo učení mimo školní budovu za cosi okrajového, téměř rekreačního. Mají pocit, že „skutečná škola" se odehrává uvnitř, mezi čtyřmi stěnami, s tabulí, sešitem a učebnicí. Jakmile děti jedou do muzea, galerie, přírody, firmy, na historické místo nebo třeba jen ven na pozorování okolí, objevuje se podezření, že se vlastně neučí, ale jen se jim zpestřuje program. To je však omyl, který vychází z velmi zúžené představy o tom, co je vzdělávání.

Mnohé věci se totiž učí lépe tehdy, když je dítě může vidět, zažít, porovnat s realitou a zasadit do souvislostí. Exkurze není přestávka od učení, ale často jeho vrcholná podoba. Dítě, které stojí na místě historické události, vidí řeku, o níž dosud jen četlo, pozoruje přírodní jev přímo v terénu nebo vnímá prostor, o němž se učilo v učebnici, získává mnohem hlubší zkušenost než při samotném výkladu. Učivo se přestává jevit jako mrtvý text a začíná mít vazbu k reálnému světu.

Samozřejmě platí, že exkurze sama o sobě ještě nezaručuje kvalitní vzdělávání. Může být i špatně připravená a povrchní. Ale to neznamená, že učení mimo budovu školy je méně hodnotné. Znamená to jen, že i tato forma vyžaduje pedagogický smysl. Dobrá škola neuzavírá děti do lavic jen proto, aby to vypadalo školně. Otevírá jim svět a ukazuje, že poznání není uzamčené v sešitě.

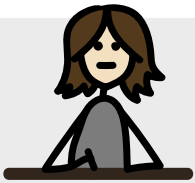

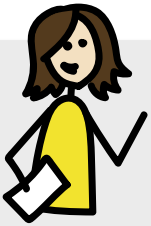

UKÁZNĚNÝ ŽÁK		NEUKÁZNĚNÝ ŽÁK
Učí se mlčet	→	Učí se mluvit
Učí se sebekázni	→	Učí se pracovat
Učí se poslouchat	→	Učí se vyjadřovat
Učí se fungovat podle řádu	→	Učí se vytvářet a optimalizovat řád
Učí se plnit zadání	→	Učí se stanovovat cíle
Učí se, že chyba je překážka úspěchu	→	Učí se, že chyba je přirozená součást života

“

Podívejme se, jaký zajímavý program nabízejí různé instituce. Všimněte si bohatosti a podrobnosti pramenů, které škola ani sebelepší učitel nemají šanci nabídnout. Když si pročtete nabídku, nabízí se otázka, která vyvstane vždy při setkání s kvalitní výukou – proč bychom, proboha, dětem servírovali informace jak na zlatém podnose formou prezentace nebo výkladu ve stále stejné jedné budově, když je můžeme nechat znalosti získávat a utvářet přímo ze zdrojů, v institucích, kde jsou uložené?

MONSTRA PRAVĚKU

► Expozice je rozdělena do tří didaktických částí: v první na účastníky čeká aktivní získávání informací a „osahají" si základy kritického myšlení, ve druhé získané poznatky využijí k procvičení umu prezentace a finále je veskrze kreativní, a to jak při práci s loutkou nebo během výtvarné činnosti. Splnění všech úkolů zabere zhruba 60 minut.

Řešitelky ► Denisa Brejchová, Markéta Formanová

Výtvarníci ► Dalibor Nesnídal (kresby), Robert Smolík (loutky), Martin Kaiser (grafika)

DIDAKTIKON – Univerzita Karlova

Popularizační a vzdělávací centrum Univerzity Karlovy vytvořilo projekt Monstra pravěku, který návštěvníkům představil historii Země interaktivně pomocí záhadné bedny, kterou jim údajně zanechal tajemný paleontolog. Děti v bedně najdou loutky pravěkých tvorů a pomáhají paleontologovi vytvořit expozici. Během jedné hodiny tak žáci zapojí všechny smysly a vystřídají hned několik činností.

Muzejní edukátor
je profese přímo specializovaná na spolupráci se školami. Tito proškolení profesionálové a často velcí nadšenci působí v muzeích, galeriích, památnících, skanzenech a dalších paměťových institucích. Každý učitel se může spojit s libovolnou institucí a využít buď už hotové nabídky projektů, aktivit nebo i jen pracovních listů, případně si po dohodě nechat vytvořit program na míru.

3. DOBRÁ ŠKOLA JE TA, KDE DĚTI DOSTÁVAJÍ HODNĚ ZNÁMEK

Známka je pro mnoho rodičů symbolem jistoty. Je stručná, přehledná, rychlá a snadno srovnatelná. Rodič se podívá do systému, vidí jedničku nebo trojku a má pocit, že ví, jak na tom dítě je. Slovní hodnocení, průběžná zpětná vazba, komentář k práci nebo rozhovor o pokroku jsou pro něj naopak méně jisté, méně uchopitelné a někdy i podezřelé. V pozadí je starý návyk: škola přece hodnotí číslem, a čím víc známek dítě má, tím přehlednější a poctivější systém to údajně je.

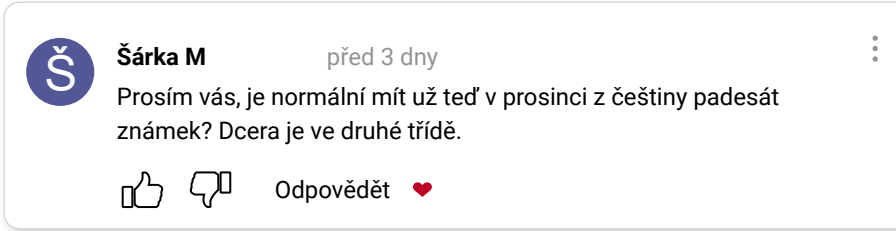

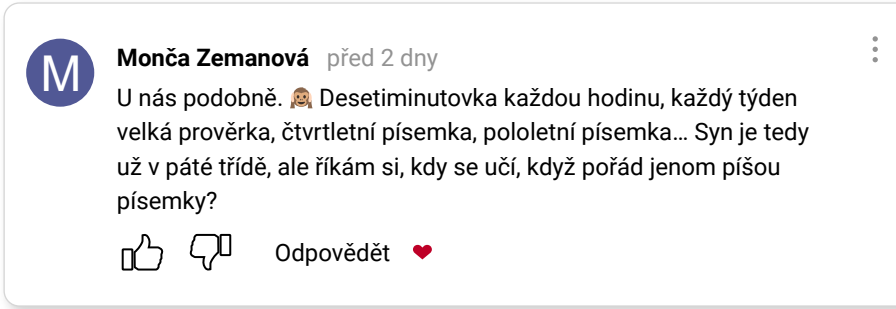

Jenže právě tady se ukazuje, jak snadno si lidé pletou přehlednost s kvalitou. Známka řekne velmi málo. Zploští výkon, často smíchá znalosti, dovednosti, tempo, pečlivost i momentální stav dítěte do jednoho symbolu a tváří se, že tím vznikla informace. Ve skutečnosti rodič často neví nic podstatného. Neví, co dítě už umí, čemu ještě nerozumí, v čem se zlepšilo, kde udělalo typickou chybu, co by mělo zkusit jinak. Ví jen, že dostalo číslo. To může být administrativně pohodlné, ale pedagogicky velmi chudé.

Slovní hodnocení nebo kvalitní zpětná vazba jsou náročnější na čtení i na přijetí, protože po dospělém chtějí víc než jen kontrolu výsledku. Chtějí porozumění procesu. Právě proto je někteří rodiče odmítají: ne proto, že by byly méně hodnotné, ale proto, že nejsou tak rychle stravitelné. Jenže škola nemá rodičům dodávat hlavně jednoduché značky. Má jim pomáhat chápat, jak se jejich dítě učí a roste. A to se jednou číslicí sděluje jen velmi těžko.

ZNÁMKA

FORMATIVNÍ HODNOCENÍ

4. Dítě se má doma připravovat hlavně proto, aby byla paní učitelka spokojená

Tohle je velmi rozšířený a velmi nešťastný omyl. Dítě se neučí proto, aby rozumělo světu, aby něco zvládlo, aby se posunulo nebo aby mělo radost z pokroku, ale proto, aby uspokojilo dospělou autoritu. Aby paní učitelka nebyla nespokojená. Aby nebyl problém, aby nepřišla poznámka nebo aby byl klid. V tomto modelu není učení vnitřní proces růstu, ale povinnost vůči moci. A rodiče tuto představu často nevědomky posilují, protože sami podobnou školou prošli.

Pak vzniká zvláštní situace: dítě se neučí kvůli sobě, ale kvůli instituci. Neptá se, čemu porozumělo, ale co bude chtít učitelka. Neřeší, co dává smysl, ale co se má umět. A domácí příprava se mění v rodinný rituál loajality ke škole. Večer se sedí nad sešity nikoli proto, že by se v dítěti přirozeně rozběhla touha něco uchopit, ale kvůli tomu, že zítra bude kontrola. Z odpovědnosti za vlastní učení se stává provozní povinnost plnit cizí očekávání.

Dítě má samozřejmě nést zodpovědnost za svou práci. Jenže to je něco jiného než učit se proto, aby byla „paní učitelka spokojená“. Dobrá škola vede dítě k tomu, aby rozumělo smyslu toho, co dělá. Aby vnímalo učení jako něco, co patří jemu, ne jako službu dospělé autoritě. Pokud se vzdělávání dlouhodobě opírá jen o vnější spokojenost učitele, nevyrábí samostatnost, ale závislost na schválení.

5. Bez domácího šprtání to nejde

Mnoho rodičů si stále myslí, že hlavní učení se odehrává až doma. Škola je místo, kde se látka „dá“, a domov je místo, kde se to dítě musí skutečně naučit. Večer nad sešity se tak stává jakýmsi druhým poločasem vzdělávání, bez něhož by škola údajně nemohla fungovat. Tento model je tak zažitý, že když dítě žádné velké domácí učení nemá, někteří rodiče propadají dojmu, že škola není dost náročná.

Jenže právě tady je vhodné položit nepříjemnou otázku: proč by se hlavní část učení měla odehrávat až doma? Proč by dítě mělo to nejpodstatnější dělat mimo školu, bez učitele, bez spolužáků, bez okamžité podpory a bez prostoru pro společné myšlení? Není to někdy spíš důkaz, že škola sama neodvedla to, co odvést měla? Domácí práce může mít smysl jako opakování, rozšíření, četba, samostatná činnost nebo příprava. Ale neměla by nahrazovat samotné vyučování.

Když je škola kvalitní, velká část skutečného učení se děje právě v hodině. Tam, kde dítě pracuje, přemýšlí, ptá se, zkouší, dostává zpětnou vazbu a rozumí. Domácí dřina pak nemusí být tak rozsáhlá, protože hlavní intelektuální práce už proběhla tam, kde měla. Škola, která se pyšní tím, kolik práce přehodí na večer do rodin, nemusí být náročná. Někdy je jen neschopná naučit děti dostatečně během vyučování.

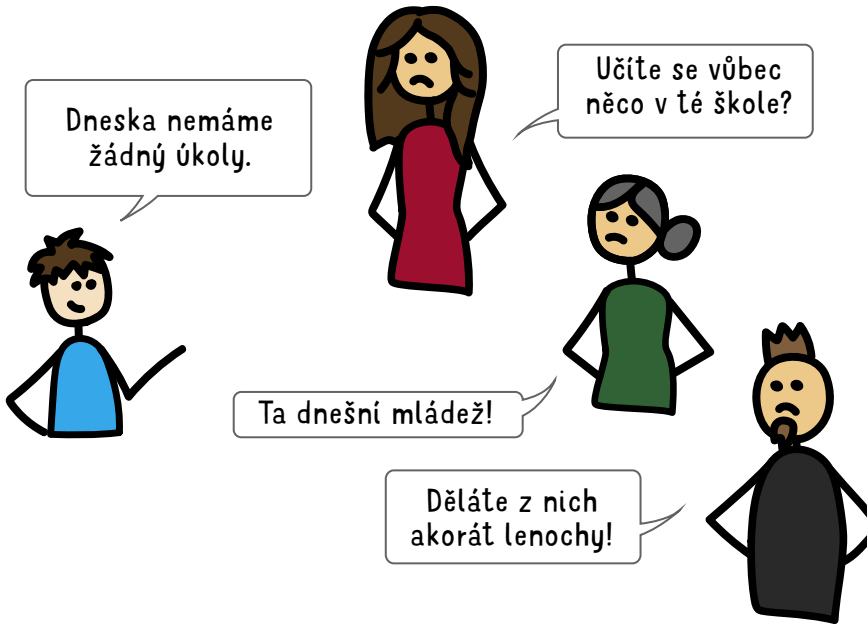

6. SPRAVEDLIVÁ ŠKOLA JE TA, KTERÁ MĚŘÍ VŠEM STEJNĚ

Toto přesvědčení vypadá vznešeně, ale ve skutečnosti bývá pedagogicky velmi hrubé. Mnozí rodiče si pod spravedlností představují, že všichni dostanou totéž: stejný úkol, stejný čas, stejný test, stejné podmínky, stejné měřítko. Jakákoli odlišnost pak na ně působí jako zvýhodnění. Pokud má někdo jinou podporu, jinou formu práce, více času nebo jinou podobu výstupu, zdá se jim to nespravedlivé. Je v tom starý školní zvyk zaměňovat rovnost za uniformitu.

Jenže děti nejsou stejné. Nepřicházejí se stejnou zkušeností, jistotou, tempem ani stejnými podmínkami doma. Když tedy dostanou všichni přesně totéž, není výsledek automaticky spravedlivý. Může to být naopak velmi kruté. Jednomu dítěti daný úkol otevře prostor k růstu, druhému jen znovu potvrdí, že nestačí. Spravedlnost ve škole neznamená, že všichni dostanou totéž. Znamená, že každý dostane přiměřenou šanci uspět a posunout se.

Všichni asi známe tento obrázek:

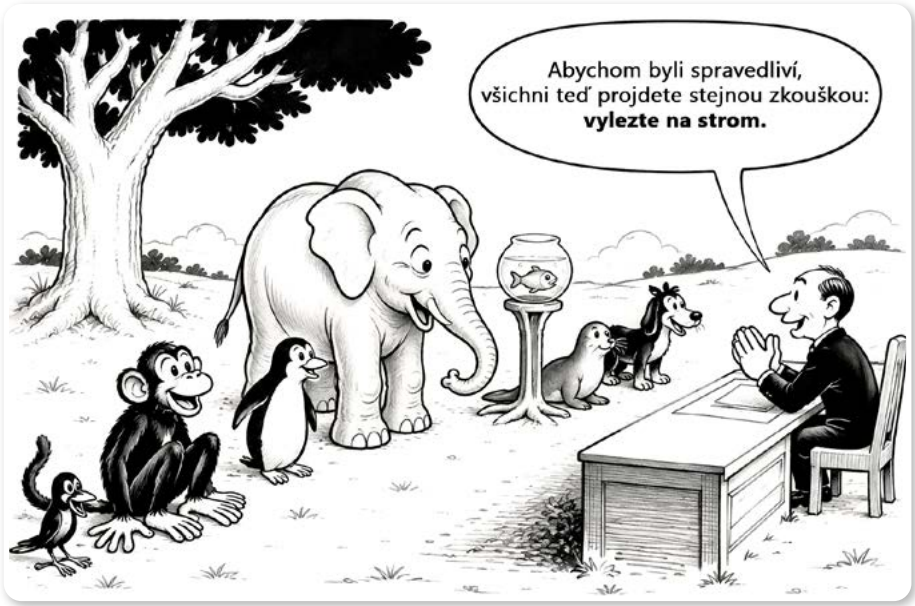

Může se zdát přehnaný, ale není. Když si odmyslíme vnější schránku, vnitřní světy jednotlivých dětí se od sebe liší úplně stejně:

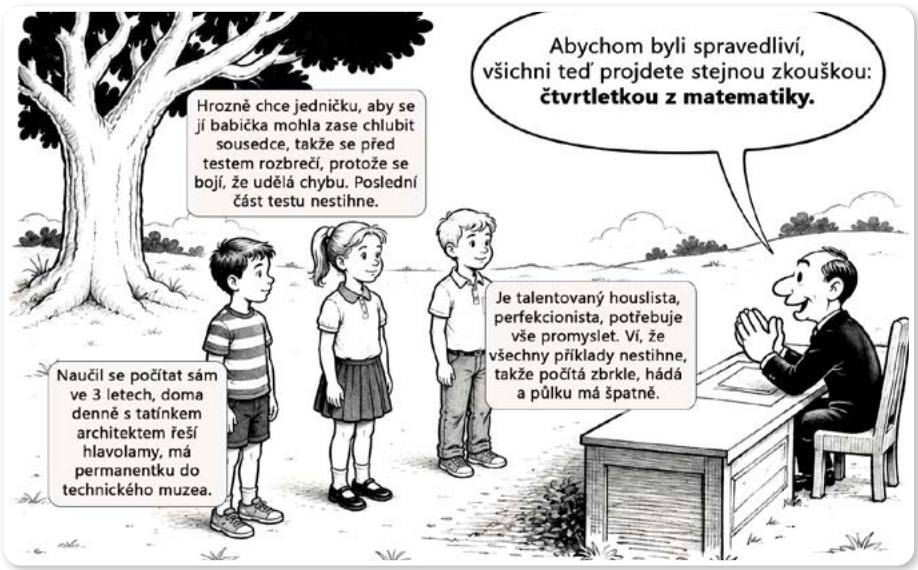

Tohle bývá pro rodiče někdy těžké přijmout, protože sami vyrůstali v systému, který odlišnost často trestal nebo ignoroval. Jenže dobrá škola není továrna na stejné výrobky. Je to prostor pro různé děti. A učitel, který umí diferencovat, není méně náročný. Naopak. Je náročnější, protože vidí konkrétní dítě a dá jeho práci smysl přesně v potřebné – a tedy fungující – náročnosti.

7. Dobrý učitel musí být hlavně přísný

Mnoho rodičů si nese ze školy představu, že autorita stojí na tvrdosti. Dobrý učitel je ten, kterého se děti bojí, který si „udělá pořádek", který mluví ostře, nepoleví a nenechá si nic líbit. Když je učitel klidný, partnerský, vstřícný, naslouchající nebo dokonce laskavý, bývá podezírán, že nebude mít třídu pod kontrolou. V pozadí je hluboce zakořeněná školní zkušenost: respekt se zaměňuje za strach.

Jenže autorita, která stojí hlavně na obavě, bývá ve skutečnosti velmi křehká. Musí se neustále potvrzovat zvýšeným hlasem, sankcí, nátlakem a kontrolou. Děti se v takovém prostředí často chovají poslušně ne proto, že učitele respektují, ale proto, že nechtějí nést následky. To je ovšem velmi slabý základ pro učení. Dítě, které se bojí, se neotvírá myšlení, ale obraně. Hledá bezpečný pohyb v systému, nikoli porozumění.

Skutečně silná autorita bývá mnohem tišší. Stojí na odbornosti, důvěryhodnosti, předvídatelnosti, vztahu a vnitřním klidu. Takový učitel nemá důslednost založenou na strachu. Umí být náročný a přitom spravedlivý, vymezit hranice – ale nezraňovat. Rodiče, kteří vidí jen tvrdost jako známku kvality, často přehlížejí, že nejlepší učitelé nebývají ti, kteří děti umlčí, ale ti, kteří je umějí vést bez ponižování.

PŘÍSNÝ UČITEL (UMĚLÁ NÁROČNOST)		RESPEKTUJÍCÍ UČITEL (SKUTEČNÁ NÁROČNOST)
Hlavní stresor je učitel	→	Hlavní stresor je činnost
Žáci jsou motivováni strachem, že se znelíbí učiteli	→	Žáci jsou motivováni činností samotnou, zájmem, smyslem
Nepředvídatelnost plyne z emoční lability učitele	→	Nepředvídatelnost plyne z reálného světa, kterému se učíme přizpůsobovat
Učitel vytváří tlak na výkon	→	Žáci usilují o výkon sami, protože jim činnost dává smysl nebo je baví
Pravidla a hranice určuje výhradně učitel	→	Na tvorbě pravidel a hranic se žáci podílí, učí se je vytvářet a komunikovat

8. KDYŽ JE UČENÍ ZÁBAVNÉ, ASI NENÍ DOST POCTIVÉ

Toto přesvědčení se objevuje překvapivě často. Jakmile dítě přijde domů a řekne, že je škola bavila, že dělali hru, projekt, aktivitu, zkoumání nebo tvoření, někteří dospělí v tom skoro slyší varovný signál. Jako by skutečné vzdělávání muselo být nutně trochu nepříjemné, těžké, nudné a odříkavé. Jako by radost byla podezřelá a zájem důkazem povrchnosti. Je to zvláštní dědictví staré školy, která si zvykla spojovat poctivost s nepohodlím.

Jenže to, že dítě něco baví, ještě neznamená, že se neučí do hloubky. Naopak. Právě tam, kde dává činnost smysl, kde vzbuzuje zvědavost, kde dítě zažívá vnitřní angažovanost, bývá učení často trvalejší a hlubší. Zájem není nepřítel náročnosti. Je to jeden z jejích nejsilnějších spojenců! Dítě, které je vtažené, vydrží víc, myslí víc, pamatuje si víc a je ochotnější překonávat překážky.

Samozřejmě neplatí, že každá zábava je automaticky vzdělávací. Povrchní atrakce sama o sobě nestačí. Ale stejně tak neplatí, že nuda je důkaz kvality. Škola, která se tváří poctivě hlavně tím, že je mrtvá a těžkopádná, nevychovává odolné myslitele. Často naopak jen lidi, kteří si na vnitřní odpojení zvykli tak dokonale, že už tomu říkají povinnost.

9. DOBRÁ ŠKOLA JE TA, KDE SE PROBERE CO NEJVÍC LÁTKY

Mnozí rodiče často sledují školu podobně, jako by šlo o závod v objemu. Kolik kapitol už mají? Kolik stránek v učebnici stihli? Kolik zápisů je v sešitu? Kolik testů proběhlo? Kolik témat se od září „probralo“? Množství se pak snadno zaměňuje za kvalitu. Škola, která rychle postupuje, působí náročněji a poctivěji než škola, která se někde zastaví, vrací, diskutuje, zkoumá nebo prohlubuje. Jenže probrat není totéž co naučit. Projít velké množství látky ještě neznamená, že jí děti rozumějí, umějí ji použít nebo si ji dlouhodobě odnesou. Často právě naopak: čím víc se spěchá, tím méně se stihne promyslet. Dítě pak školou prochází jako kolem rychle míhajících se výkladních skříní. Všechno zahlédne, ale málo si skutečně osvojí. Škola může působit výkonně, ale uvnitř zůstává povrchní.

Dobrý učitel se neptá jen, co všechno stihl. Ptá se také, co si děti opravdu odnesly, co pochopily, co dokážou vysvětlit, s čím umějí pracovat. Někdy je pedagogicky cennější udělat méně a do hloubky než mnoho a naprázdno. Rodiče, kteří hledí hlavně na tempo probírání, si často nevšimnou, že dítě ve skutečnosti běží vedle učiva, ne s ním.

A **Alena Šedá** před 8 dny

Prosím vás, u jakého písmenka už jste?

Odpovědět ❤

M **Míša Novotná** před 8 dny

Co vím od vnuka, tak teď začali L.

Odpovědět ❤

A **Aneta Maláčová** před 7 dny

My jsme u K.

Odpovědět ❤

J **Jana Pergnerová** před 6 dny

My už máme celou abecedu. 😲 Paní učitelka je trochu tryskomyš.

Odpovědět ❤

K **Karkulka.Modrá** před 4 dny

Ještě že jsme na domškole a tohle nemusíme řešit. 🙈

Odpovědět ❤

A **Anička Black** před 3 dny

Cože? Vždyť je teprve listopad!

Odpovědět ❤

10. Škola má dítě hlavně připravit na další školu

Tohle je možná největší omyl ze všech, protože nenápadně prostupuje skoro všechno ostatní. Mnozí rodiče nepoměřují školu tím, zda dítěti dává smysl teď, zda mu pomáhá rozumět světu, rozvíjí ho jako člověka, učí ho myslet, jednat, komunikovat, spolupracovat a nést odpovědnost. Poměřují ji hlavně tím, zda připravuje na další stupeň. Na přijímačky, na gymnázium, na maturitu nebo na vysokou školu. A když na vyšším stupni se učí blbě, nejlepší příprava je učit blbě už na tom nižším? Dnešní škola se tak snadno mění v pouhou čekárnu na příští testy.

Jenže dítě nežije v předsálí budoucnosti. Nežije proto, aby jednou zvládlo další výběrové řízení. Žije teď. A škola, která neumí být hodnotná teď, se těžko omluví tím, že se její skutečný smysl projeví až někdy později. Samozřejmě, škola má dítě na další vzdělávání připravovat. Ale to je jen jeden z jejích úkolů, nikoli její jediné ospravedlnění. Pokud se všechno podřizuje budoucí selekci, přítomné vzdělávání se vyprázdní.

Navíc právě škola, která dítě opravdu rozvíjí jako myslícího a samostatného člověka, ho nakonec obvykle připraví i na další stupeň lépe než ta, která ho jen od začátku driluje na výkon. Dítě, které umí číst s porozuměním, klást otázky, argumentovat, přemýšlet a učit se aktivně, má ve skutečnosti silnější základ než to, které si jen zvyklo plnit testové procedury. Rodiče však často věří spíš tomu, co je okamžitě měřitelné, než tomu, co má hlubší a dlouhodobější hodnotu. A tak někdy podporují školu, která připravuje na další síto, ale už mnohem méně na život.

Tyto omyly nevznikají ze zlé vůle. Většinou jsou jen dlouhým stínem školy, kterou rodiče sami zažili. Právě proto jsou tak odolné. Nejsou to názory, které by si lidé racionálně vybrali po pečlivé úvaze. Jsou to zvyky myšlení zakořeněné zkušeností. Rodič pak často nehájí kvalitu školy, ale jen důvěrně známý obraz toho, co kdysi považoval za normální. A právě zde začíná důležitý úkol dnešní školy: nejen dobře učit děti, ale také trpělivě vysvětlovat dospělým, že škola může být jiná, aniž by byla horší. A že v mnoha ohledech začíná být lepší právě tam, kde se starým omylům odváží vzepřít.

ZŠ A MŠ DUBNÉ

Nemusí to být jen alternativní nebo soukromá škola, aby se do ní děti těšily a aby v ní učitelé odváděli dobrou práci. Stačí, když vedení ví, co dělá, a získá pro dobrou věc učitele. Tak, jak se o to pokouší i ZŠ a MŠ Dubné. Ředitel školy Václav Meškan to popisuje:

„Naše škola se dlouhodobě snaží rozvíjet pojetí ‚moderní vesnické školy', která propojuje obecní komunitu a venkovské prostředí s moderními didaktickými přístupy a vybavením.

Škola usiluje o respektující přístup, přívětivou atmosféru a o to, aby výuka vedla žáky k rozvoji kompetencí a gramotností, nejen k osvojení učiva. V praxi se snaží opírat o aktivní učení, kooperaci, samostatnost a propojení s praxí. V rámci environmentální výuky má škola v pronájmu rybník, na němž kromě realizace výuky ve spolupráci s odborníky rozvíjí extenzivní rybářské hospodaření.

Modernizace výuky je postupný a dlouhodobý proces, po sedmi letech systematické práce je však již patrný velký pokrok, což dokládají i mimořádně pozitivní výsledky inspekční činnosti. Ve výuce je zdůrazňována diferenciace a individuální podpora všech žáků, včetně individualizovaného, podporujícího hodnocení.

Hodnocení žáků je považováno za součást výuky, práce s chybou je vnímána jako přirozená součást učení. Usilujeme o individualizované a motivační hodnocení, o vyvážené využívání formativních a sumativních prvků, sebehodnocení a vzájemné hodnocení. Na 2. stupni je namísto tradiční pětistupňové klasifikace využíváno bodové hodnocení, kromě toho využíváme ve všech ročnících kriteriální hodnocení a dovednostní body k ohodnocení ‚soft skills' žáků. Veškeré hodnocení je zadáváno do elektronické žákovské knížky, na kterou jsou rodiče i žáci zvyklí (klasifikace, bodové hodnocení, dovednostní body i hodnocení typu ‚1 nebo zpětná vazba'). Pravidla

hodnocení však zakazují průměrování klasifikace a v elektronické žákovské knížce je tato funkce zablokována. Výsledné hodnocení je pak průnikem průběžného hodnocení, vztahu a přístupu k předmětu a sebehodnocení žáka (každé pololetí vyplňují žáci všech ročníků sebehodnoticí zprávu). Velký důraz je kladen na to, aby hodnocení bylo individuální a nesrovnávalo žáky mezi sebou. Špatné známky v takovém systému ztrácejí smysl.

Zavedení a dodržování principů formálně ustanovených ve Filozofii školy, Pravidlech hodnocení žáků a Etickém kodexu vyžaduje důsledné řízení a kontrolu, aby došlo k postupnému zvnitřnění filozofie školy všemi učiteli. Je nutné důsledně vyžadovat respektování principů výuky formulovaných ve filozofii školy a v pravidlech hodnocení, a to i za cenu případných personálních důsledků.

Je rovněž zaveden systém vzájemných hospitací, podle něhož je každý učitel povinen absolvovat hospitaci u jiného kolegy minimálně jednou za dva měsíce, přičemž vzájemné hospitace mohou probíhat i napříč stupni vzdělávání (včetně mateřské školy).

Domácí úkoly nejsou striktně zakázány, ale je kladen důraz na to, aby případné úkoly nediskriminovaly žáky s nedostatečně podporujícím domácím prostředím. Žák má dostávat úkoly, které jsou motivační, propojují výuku s reálným životem a které na své úrovni bezpečně zvládne. Rodičovská kontrola není vyžadována."

ČTYŘI NEJVĚTŠÍ OMYLY O ŠKOLE, KTERÝCH SE DOPOUŠTĚJÍ ŽÁCI

Škola neučí žáky jen násobilku a vyjmenovaná slova. Učí je i mnoho dalších věcí o pravidlech soužití, respektu, toleranci, komunikaci i o procesu učení a vzdělávání samotném. Učí je **skryté kurikulum**. Jak už to v českém školství bohužel často chodí, některé věci nekvalitní škola pokřivuje a vštěpuje žákům názory, které můžeme bez okolků označit za bludy, a pokud je žák přijme, škodí sobě i svému učení.

1. UČITEL MÁ VŽDY PRAVDU

Mýtus „učitel má vždycky pravdu" patří k nejstarším školním pověrám. Je tak starý, že se tváří jako součást školního nábytku. Tabule, katedra, zvonění, žákovská knížka a někde mezi tím představa, že pravda přichází zepředu třídy. Učitel stojí, žáci sedí. Učitel se ptá, žáci odpovídají. Učitel vysvětluje, žáci zapisují. Učitel opravuje, žáci přijímají. Celá architektura tradiční školy nenápadně

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Aby škola dávala smysl**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.